

Nainen – perhe – yhteiskunta

Ns. uusista sosiaalisista liikkeistä on naisliike saanut ehkä eniten huomiota porvarillisessa julkisuudessa. Feminismi on ollut varsin kiihottava aihe suomalaisissakin tiedotusvälineissä. Erityisen kiinnostuneita on oltu erilaisista feminismin usein pikkuporvarillisista lieveilmiöistä ja sensaatiohakuisista kummallisuuksista. Sen sijaan marxilaisvaikutteiset feministiset liikkeet eivät syystä tai toisesta ole saavuttaneet juurikaan julkisuutta.

Pääoman suhtautumisessa naiseen ja perheeseen on sängen helposti osoitettavissa sen aineelliset ja ideologiset intressit. Esimerkiksi 60-luvun noususuhdanteessa propagoitiin voimakkaasti miehen ja naisen tasa-arvon puolesta, erityisesti naisen työelämään siirtymisen (eli naistyövoimapotentiaalin käytön) puolesta, kun taas 70-luvulla laman oloissa on puhuttu vähintään yhtä painokkaasti kotiäidin merkityksestä lasten kasvatuksessa, äidinpalkasta, perhepolitiikan laiminlyömisestä jne. Suhdannemuutos on näkynyt jopa lama-ajan uudentyypisissä ruokaresepteissä eräänlaisena kotiruoan renessanssina. Myös perheterapeuttisten ihmissuhdekysymysten esiinnoussussa ovat ainakin osasyynä olleet taloudellisen kriisin psyykkiset seuraukset.

Työväenliikkeen piirissä ei voida sanoa siten 60-luvun tasa-arvokeskustelun pohditun kovinkaan perusteellisesti naiskysymystä tai perhettä kapitalismissa. Paljolti on tyydytty joko klassikkojen analyysiin (Engels, Lenin, Bebel, Kollontai jne.) tai reaalisesti olemassaolevan sosialismin esimerkin voimaan. Näiden kahden välillä, nykyisessä kapitalistisessa Suomessa, on ollut lähinnä vain tyhjää – tyhjää tilaa mm. erilaisille feministisille liikkeille, joita vastaan on taas argumentoitu joko klassikoilla tai sosialismilla. Ikävä kyllä, tällöin on usein heitetty lapsi pesuveden mukana. Ei ole maltettu eritellä kriittisesti feminismin pinta-vaakaa pidemmälle, vaan kriitikissä on samalla hylätty suoralta kädeltä näiden liikkeiden mahdollinen 'rationaalinen ydin', mm.

marxilaisesti orientoituneet feministiset liikkeet. Kuitenkin näissä Marxin vakavasti otavissa, antikapitalistisissa liikkeissä – kuten myös eräissä muissa ns. uusissa liikkeissä – on joskus ehkä oltu herkempiä kapitalismin uusille kehitystendensseille kuin ortodoksisessa leirissämmme. Maininnan arvoisia ovat erityisesti feministien esiinnostamat teemat toisaalta ylihistoriallisista perheensisäisistä alistussuhteista, toisaalta kapitalismin yhä voimakkaammasta perheen alistamisesta tai siihen tunkeutumisesta, unohtamatta perheen muutunutta asemaa kapitalistisessa uusintaprosessissa ja seksuaaliteettia. Miten vähän traditionaalisessa marxilaisessa tutkimuksessa onkaan pohdittu näitä aiheita.

*Teeman "Nainen – perhe – yhteiskunta" alla on tarkoitus tarjota tutkimusaineistoa marxilaiselle keskustelulle naisesta ja perheestä kapitalismissa. Ensimmäisessä artikkelissa Riitta Jallinoja selvittelee Suomen varhaisen naisasialiikkeen syntyä, erityisesti sen porvarillista luokkaperustaa. Aihe on ajankohdainen mm. siksi, että siihen liittyy myös viime aikoina keskustelussa paljon esillä olleen porvarillisen Naisasialiitto Unionin synty. Toisessa artikkelissa Harriet Strandell erittelee naisen vapautumisen strategioita uudemman marxilaisen tutkimuksen pohjalta. Strandell pohtii erityisesti naisen tietoisuuden kehityksen, ns. naissosialisaation kapitalismikriittistä potentiaalia. Aino Saarinen arvioi kriittisesti Simone de Beauvoir'n teosta *Le Deuxième Sexe* (Toisarvoinen sukupuoli) pyrkien osoittamaan tämän feminismin klassikoihin kuuluvan teoksen historiallisen yhteyden ranskalaiseen eksistentialisimiin. Lisäksi Pentti Takala esittelee ja arvioi eräiden feministien keskustelua kotityöstä ja sen arvosta. Petiitiosaston puolella oleva Eeva Peltosen artikkeli feminismistä liittyy Jallinojan ja Strandellin artikkelien tematiikkaan.*

– Keijo Rahkonen.